

DEPARTMENT FOR ARCHIVES AND RECORDS KEEPING
OF THE MINISTRY OF JUSTICE OF THE REPUBLIC OF BELARUS
NATIONAL HISTORICAL ARCHIVES OF BELARUS

Series
«History, archeography, source studies»

Archivarius

Collection of scientific papers and articles

Founded in 2001

Volume 14

Minsk
NHAB
2016

ДЭПАРТАМЕНТ ПА АРХІВАХ І СПРАВАВОДСТВУ
МІНІСТЭРСТВА ЮСТЫЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ АРХІЎ БЕЛАРУСІ

Серыя
«Гісторыя, архівазнаўства, крыніцазнаўства»

Архіварыус

Зборнік навуковых паведамленняў і артыкулаў

Выходзіць з 2001 года

Выпуск 14

Мінск
НГАБ
2016

УДК [930.22+94(476)«15/19»(082)]
ББК 79.3(Бел)+63.3(4Бел)41
А87

Серыя заснавана ў 1998 г.

Рэкамендавана да друку Вучоным саветам
Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі

Рэдакцыйная калегія:

*У. І. Адамушка, Ю. М. Бохан (галоўны рэдактар), Г. Я. Галенчанка,
В. Ф. Голубеў, У. М. Дзянісаў, Д. В. Лісейчыкаў, Д. Ч. Матвейчык,
А. Я. Рыбакоў, А. Л. Самовіч, В. В. Урублеўскі (адказны рэдактар),
М. Ф. Шумейка, Д. У. Яцэвіч*

Рэцэнзенты:

доктар філалагічных навук *А. І. Мальдзіс,*
кандыдат гістарычных навук *С. У. Жумар*

У адпаведнасці з загадам старшыні Вышэйшай атэстацыйнай камісіі
Рэспублікі Беларусь ад 1 лютага 2012 года № 21 зборнік навуковых
прац «Архіварыус» уключаны ў Пералік навуковых выданняў
Рэспублікі Беларусь для апублікавання вынікаў дысертацыйных
даследаванняў па гістарычных навук.

ISSN 2225-4412

© Дзяржаўная ўстанова
«Нацыянальны гістарычны
архіў Беларусі», 2016

Рэзюмэ

АНДРЭЯНАВА ЮЛІА АНАТОЛЬЕЎНА, аспірант кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Актуальныя пытанні архіўнай тэорыі ў краінах Заходняй Еўропы і Паўночнай Амерыкі»

Аўтар разглядае асноўныя пытанні архіўнай тэорыі краін Захаду, якія тычацца такіх актуальных праблем, як змена функцый сучасных архіваў, змест і паходжанне дакументаў, экспертыза каштоўнасці дакументаў. У артыкуле апісваюцца розныя інтэрпрэтацыі ўзаемадзеяння тэорыі і практыкі архіўнай справы ў заходнім архівазнаўстве.

АНТАНОВІЧ ЗІНАІДА ВАСІЛЬЕЎНА, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Архіў Магілёўскай праваслаўнай кансісторыі: уласціваасці фарміравання, захаванасць, склад дакументаў (на матэрыялах архіўнага фонду 2301 «Магілёўская духоўная праваслаўная кансісторыя Сінода» Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі)»

У артыкуле разглядаюцца гісторыя і сучасны дакументальны склад архіва Магілёўскай праваслаўнай кансісторыі. Аўтарам вылучаны тры этапы арганізацыі справаводства ва ўстанове на падставе нарматыўнага прававога рэгулявання яе дзейнасці і адпаведных змен у структуры, што паўплывала на склад дакументаў. Гісторыя захавання архіўнага фонду аўтарам падзяляецца на тры перыяды адпаведна яго камплектаванню. Склад матэрыялаў дзейнасці кансісторыі падзяляецца на агульную і спецыяльную (канфесійную) сістэмы.

Яе ж, Рэцэнзія: *Niebelski E. Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym i ich losy. — Lublin : Wydawnictwo KUL, 2015. — 440 s.*

У рэцэнзіі разглядаецца выданне ў межах манаграфіі 30 артыкулаў польскага гісторыка, прафесара Люблінскага каталіцкага ўніверсітэта Яўгеніуша Нябэльскага «Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym i ich losy» (2015), у якіх на падставе архіўных крыніц з Польшчы і Расіі, а таксама мемуарнай літаратуры прасочваюцца ўдзел святароў у паўстанні, побыт святарскіх пасяленняў у ссылцы, лёсы асобных прадстаўнікоў духавенства і спробы арганізацыі іх эмігранцкіх аб'яднанняў у Парыжы.

БАБКОВА ВОЛЬГА УЛАДЗІМІРАЎНА, загадчык літаратурна-драматургічнай часткі Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.

«Да 75-гадовага юбілею Альбіны Францаўны Аляксандравай»

Адзначаецца вялікі ўнёсак аднаго са старэйшых прадстаўнікоў беларускай архіўнай галіны — Альбіны Францаўны Аляксандравай — у навукова-даследчую дзейнасць Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі з моманту стварэння аддзела старажытных актаў (01.01.1990) да нашых дзён.

БРЫЛЬ АНТОН АНДРЭВІЧ, доктар тэхнічных навук (інфарматыка), інжэнэр-праграміст, г. Цюрых, Швейцарыя.

«Палац Геранёнскага замка ў святле інвентароў XVI–XVIII стст.»

У артыкуле разглядаюцца захаваныя апісанні Геранёнскага замка і аспрэчваюцца меркаванні Міхася Ткачова, што замак меў драўляны палац у сярэдзіне XVI ст. і мураваны ў сярэдзіне XVIII ст. Разгледжаныя сукупна інвентары, схіляюць аўтара да версіі, што ніводзін з двух будынкаў у адпаведных апісаннях не быў часткай замка.

ВАРАБЕЙ ТАЦЦЯНА ПЯТРОЎНА, аспірант кафедры этналогіі, музейалогіі і гісторыі мастацтваў гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, галоўны архівіст аддзела інфармацыйна-пошукавых сістэм Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Забельскі кляштар дамініканцаў: знешні і ўнутраны выгляд комплексу ў XIX – пачатку XX ст. (паводле дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі)»

На падставе некалькіх дакументаў з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі (акт візіты 1818 г., інвентарныя вопісы 1899 г. і 1905 г.) аўтар прасочвае, як змяняўся знешні і ўнутраны выгляд Забельскага кляштара дамініканцаў у XIX – пачатку XX ст.

ВОЛКАЎ МІКАЛАЙ АЛЯКСАНДРАВІЧ, старшы навуковы супрацоўнік аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, аспірант і малодшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Карціны і габелены на батальных сюжэты XVI–XVIII стст. у аздабленні Нясвіжскага замка»

На падставе інвентарных апісанняў Нясвіжскага замка і рэстраў твораў мастацтва XVIII–XIX стст. аўтарам праводзіцца даследаванне калекцыі карцін і габеленаў, якія адлюстроўвалі ваенныя подзвігі прадстаўнікоў роду Радзівілаў у XVI–XVIII стст. і складалі інтэр’ер збудавання. Адзначаецца, што значная частка першаўзораў захавалася да цяперашняга часу, следствам

чаго з'яўляецца магчымасць для рэканструкцыі калекцыі батальнага жывапісу Нясвіжскага замка.

ГАНЧАРЭНКА СЯРГЕЙ АЛЯКСАНДРАВІЧ, магістр гістарычных навук, галоўны архівіст аддзела інфармацыйна-пошукавых сістэм Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Апошні шлях» сенатара Вялікага Княства Літоўскага: да праблемы даты і месца смерці і пахавання кашталяна віленскага і вялікага канцлера Астафея Валовіча»

У артыкуле ўпершыню ўводзіцца ў навуковы зварот дакумент, выяўлены ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі, — казанне на смерць кашталяна віленскага і вялікага канцлера Вялікага Княства Літоўскага Астафея Валовіча. На яго падставе разглядаецца актуальная ў гістарыяграфіі праблема даты і месца смерці гэтага вядомага палітычнага дзеяча другой паловы XVI ст. Удакладняецца дата ўзвядзення і часы функцыянавання кальвінісцкага збору ў мястэчку Сідра (цяпер вёска ў Падляшскім ваяводстве, Польшча). Выяўлены дакумент публікуецца.

ГЕРАСІМЧЫК ВАСІЛЬ УЛАДЗІМІРАВІЧ, магістр гістарычных навук, настаўнік гісторыі Верцялішкаўскай сярэдняй школы Гродзенскага раёна.

«Выкананне смяротных пакаранняў удзельнікаў паўстання 1863–1864 гг.»

У артыкуле разглядаюцца перадумовы, парадак і наступствы выканання смяротных прысудаў падчас паўстання 1863–1864 гг., адзначаецца ўплыў на актывізацыю дадзенай з'явы віленскага генерал-губернатара М.М. Мураўёва. На падставе разнастайных крыніц прыводзяцца апісанні пакаранняў, якія падзяляліся на два віды: расстрэл і павешанне.

ГЛІНСКІ ЯЎГЕН СТАНІСЛАВАВІЧ, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Князі Друцкія-Любецкія ў канцы XVI–XVII ст.: радавод, маёмаснае становішча, грамадска-палітычная дзейнасць»

У артыкуле праведзена спроба ўдакладніць унутрыродавыя сувязі князёў Друцкіх-Любецкіх у канцы XVI–XVII ст. Адзначаецца, што рэканструкцыя іх радаводу, праведзеная Ю. Вольфам, утрымлівае шмат недакладнасцей. Больш правільны пакаленны роспіс знаходзіцца ў дакументах Мінскага дваранскага дэпутацкага сходу, якія ў пачатку XX ст. выкарыстаў А. Банецкі.

ГОЛУБЕЎ ВАЛЯНЦІН ФЁДАРАВІЧ, доктар гістарычных навук, прафесар, загадчык цэнтра антрапалогіі і спецыяльных гістарычных навук Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Пацвярджальны ліст вялікага князя Жыгімонта Аўгуста на справе Паўла Іванавіча Сапегі з Мікалаем Мікалаевічам Сіняўскім і яго жонкай Ганнай Міхайлаўнай Сапэжанкай аб праве валодання замкам, мястэчкамі і воласцю Іказнь, дваром і воласцю Пагост, Дзіснай і іншымі маёнткамі»

Публікуецца ліст вялікага князя Жыгімонта Аўгуста на справе Паўла Іванавіча Сапегі з Мікалаем Мікалаевічам Сіняўскім і яго жонкай Ганнай Міхайлаўнай Сапэжанкай аб праве ўладання замкам, мястэчкамі і воласцю Іказнь, дваром і воласцю Пагост, Дзіснай і іншымі маёнткамі, датаваны 1566 г. Ліст захоўваецца ў адзеле рукапісаў бібліятэкі Акадэміі навук Літвы імя Урублеўскіх, напісаны на старабеларускай мове, уяўляе гістарычную каштоўнасць як арыгінальная крыніца па гісторыі права, маёмасных і сямейных адносін у Вялікім Княстве Літоўскім.

Доўнар Аляксандр Барысавіч, кандыдат гістарычных навук, загадчык аддзела крыніцазнаўства і археграфіі Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Увядзенне магдэбургскага права ў Шклове ў 1574 і 1762 гг.»

Артыкул прысвечаны апісанню працэса ўвядзення магдэбургскага права ў Шклове на падставе ліста яго ўласніка Яна Хадкевіча ў 1574 г. і прывілея манарха Рэчы Паспалітай Аўгуста III у 1762 г. Зроблена выснова аб тым, што пры ўвядзенні і функцыянаванні гарадскога самакіравання па магдэбургскаму праву ў Шклове ўлічвалася воля ўласніка і традыцыі гарадоў ВКЛ. У дадатку да артыкула публікуецца ліст Яна Хадкевіча на магдэбургскае вайтаўства Шклова ад 16 студзеня 1574 г.

Кароль Маргарыта Міхайлаўна, старшы навуковы супрацоўнік аддзела інфармацыйна-пошукавых сістэм Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, магістрант гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Канфесійная “ўнутраная эміграцыя” сялянства Мінскай губерні як рэакцыя на палітыку русіфікацыі ў апошняй трэці XIX ст.»

У артыкуле на падставе дакументаў з фондаў НГАБ «Мінская духоўная праваслаўная кансісторыя» (ф. 136) і «Канцылярыя мінскага губернатара» (ф. 295) разглядаецца феномен канфесійнай «ўнутранай эміграцыі» сялянства Мінскай губерні пасля паўстання 1863–1864 гг. як рэакцыі на прымусовы перавод у праваслаўе. Вызначаючы ўнутраную эміграцыю як праяву негвалтоўнага супраціўлення пераводу ў праваслаўе, аўтар робіць выснову, што не толькі сярод шляхты, але і сярод сялян назіраліся шматлікія выпадкі адстойвання права на свабоду сумлення.

Латушкін Андрэй Мікалаевіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, дацэнт кафедры крыніцазнаўства гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Новыя крыніцы па гісторыі дзейнасці архіварыусаў Архіва Нясвіжскай ардынацыі князёў Радзівілаў»

У артыкуле адзначаны новыя крыніцы па тэме гісторыі Архіва Нясвіжскай ардынацыі князёў Радзівілаў, некаторыя з якіх выяўлены ўпершыню: вопіс дакументаў Архіва Нясвіжскай ардынацыі Радзівілаў са складу актаў Навагрудскага земскага суда 1740-х гг. аўтарства нясвіжскага архіварыуса Ю. Вэсэля; партрэты і фотаздымкі архіварыусаў роду Радзівілаў — М. Маліноўскага (1799–1865) і Б. Таўрагінскага (1904–1974). Робіцца выснова аб высокай каштоўнасці азначаных матэрыялаў як крыніц па гісторыі архівістыкі.

ЛАЎРЫК ЮРЫЙ МІКАЛАЕВІЧ, вядучы навуковы супрацоўнік Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь.

«Значэнне куцеінскіх выданняў для развіцця айчыннага і ўсходнееўрапейскага кнігадрукавання»

На падставе аналізу куцеінскіх выданняў у кантэксце заяўленых падыходаў і прынцыпаў аўтар робіць выснову пра прыкметны ўплыў кнігавыдавецкай дзейнасці Куцеінаўскага Богаяўленскага манастыра не толькі на фарміраванне кірылічнай друкарскай традыцыі Беларусі, але і на развіццё кірылічнага кнігадрукавання ва Усходняй Еўропе.

ЛІСЕЙЧЫКАЎ ДЗЯНІС ВАСІЛЬЕВІЧ, кандыдат гістарычных навук, намеснік дырэктара Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Poneże Swiaty Sobor Zamoyski krypko poweliwait...»: фальсіфікаваная візіта царквы ў в. Дзмітравічы Аршанскага павета Вялікага Княства Літоўскага 1621 г.»

У артыкуле разглядаецца гісторыя стварэння фальсіфікаванай візіты царквы ў в. Дзмітравічы Аршанскага павета 1621 г. Вызначаюцца матывы і час узнікнення падробкі, асоба фальсіфікатара, паказваецца механізм легалізацыі фальсіфіката. Прааналізаваўшы праведзеную працу, удалося вылучыць і даследаваць асноўныя ўяўленыя шараговага ўніяцкага святара другой паловы XVIII ст. аб становішчы сваёй царквы ў першай палове XVII ст. У якасці дадатку публікуецца тэкст фальсіфікаванага дакумента.

ЛІТВІНЧУК ЮЛІЯ СЯРГЕЕЎНА, магістр гістарычных навук, аспірант Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Памятныя кніжкі губерняў як крыніца па гісторыі горадабудаўніцтва ў Беларусі 1845–1917 гг.»

Разглядаюцца статыстычныя матэрыялы па горадабудаўніцтве Беларусі 1845–1917 гг. на прыкладзе «Памятных кніжак» Віцебскай, Гродзенскай, Мінскай, Магілёўскай і Віленскай губерняў. Раскрываюцца звесткі аб пабудовах у адпаведнасці з наступнымі прыкметамі: склад гарадоў, прыналежнасць і прызначэнне будынкаў, матэрыял для пабудовы будынкаў. Аналізуюцца суадносіны каменных і драўляных пабудоў, а таксама аб'ёмы колькас-

нага росту будынкаў. Падаюцца статыстычныя звесткі аб пабудовах «без цэркваў» і «богаслужбовых збудаваннях».

Лукашэвіч Андрэй Міхайлавіч, доктар гістарычных навук, прафесар кафедры гісторыі Беларусі новага і найноўшага часу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

«Дзейнасць Мінскага гарадскога самакіравання ва ўмовах германскай акупацыі ў лютым — лістападзе 1918 г. (наводле матэрыялаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі)»

У артыкуле аналізуецца дзейнасць гарадскога самакіравання Мінска ва ўмовах германскай акупацыі 1918 г. Разглядаюцца ўзаемаадносіны органаў мясцовай улады з германскім камандаваннем, сацыяльна-палітычныя погляды, меры па падтрыманні эканомікі. Адзначаюцца структурныя змены, якія адлюстраваліся ў замене сацыялістычнага складу гарадской управы дарэвалюцыйнымі дзеячамі летам 1918 г. Робіцца выснова аб поўнай падкантрольнасці органаў мясцовага самакіравання акупацыйным уладам.

Матвейчык Дзмітрый Часлававіч, кандыдат гістарычных навук, загадчык аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Да пытання аб некаторых хібах пры правядзенні айчыннымі навукоўцамі даследаванняў па гісторыі паўстання 1863–1864 гг. у Беларусі і аб неабходнасці карэктнай працы з архіўнымі крыніцамі (на прыкладзе аднаго артыкула)»

У артыкуле раскрываюцца некаторыя праблемы сучаснай беларускай гістарыяграфіі. На прыкладзе артыкула брэсцкага гісторыка Алега Карповіча паказваюцца такія хібы, як слабое правядзенне навукова-пошукавай працы, фрагментарнае выкарыстанне архіўных матэрыялаў у даследаваннях, памылковая і надуманая інтэрпрэтацыя выяўленых дакументаў, ігнараванне назапашанай гістарыяграфічнай спадчыны і цэлых комплексаў вядомых крыніц. Робяцца высновы, накіраваныя на пазбяганне падобных памылак іншымі даследчыкамі.

Яго ж, Рэцэнзія: Анофранка, Н. В. Дваранкі беларуска-літоўскіх губерняў у канцы XVIII – першай палове XIX ст. — Мінск : Беларуска-літоўская навука, 2016. — 219 с., 5 [л.] іл.

Аналізуецца манаграфія мінскага гісторыка Наталлі Анофранкі, прысвечаная месцу і ролі жанчыны ў дваранскім асяроддзі ў першай палове XIX ст. Вызначаюцца слабыя і моцныя бакі працы, даецца ацэнка мэтазгоднасці абранай структуры, паўнаце комплексу ўжытых крыніц, ступені тэхнічнай падрыхтоўкі да выдання, а таксама ацэньваецца ўнёсак у айчынную гістарыяграфію ў цэлым.

Яго ж, Рэцэнзія: *Stébouraka, A., Mas F. A. Charles-P. de Soucy (1776–1813): Lettres d'un officier Napoléonien.... — Paris : Vitrites d'Archives, 2015. — 150 p.*

Рэцэнзуецца выданы ў Францыі зборнік лістоў афіцэра французскай напалеонаўскай арміі Шарля-Філіпа Фіта дэ Сусі за перыяд 1805–1812 гг., якія захоўваюцца ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і былі падрыхтаваны да друку гісторыкам з Мінска Анатолям Сцебуракам і даследчыцай з Парыжа Франсуазай Альбярцінай Мас. Вызначаецца ўнікальнасць захаванага комплексу дакументаў, падаюцца звесткі пра яго гісторыю з'яўлення ў Беларусі, даецца ацэнка падрыхтоўцы кнігі да выдання з пункту гледжання беларускай археаграфічнай традыцыі.

Мацук Андрэй Уладзіміравіч, кандыдат гістарычных навук, старшы навуковы супрацоўнік аддзела гісторыі Беларусі Сярэдніх вякоў і пачатку Новага часу Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Мінская шляхта падчас бескаралеўя ў 1733 г.»

У артыкуле на падставе разнастайных звестак адзначаецца ўнікальнасць унутрыпалітычнай сітуацыі ў Мінскім ваяводстве ў 1733 г., якая склалася падчас элекцыйнага сойма па выбранні каралём Станіслава Ляшчынскага і характарызавалася роўнымі суадносінамі ў растаноўцы сіл паміж яго праціўнікамі і прыхільнікамі.

Радзюк Аляксандр Рыгоравіч, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, загадчык кафедры беларускай і замежных моў Гродзенскага дзяржаўнага аграрнага ўніверсітэта.

«Удзельнікі паўстання пад арыштам: пенітэнцыярная сістэма Гродзенскай губерні ў 1863–1865 гг.»

На падставе багатага факталагічнага матэрыялу, пераважна архіўнага паходжання, аўтар даследуе сацыяльны склад удзельнікаў паўстання, вызначае адметнасці турмаў па рэгіёнах, аналізуе асаблівасці турэмнага рэжыму і ўмовы ўтрымання палітычных вязняў. У заключэнні робіцца выснова аб месцы і ролі дадзенага віду пакарання ў сістэме рэпрэсіўнай палітыкі віленскіх улад у вызначаны перыяд.

Рындзін Сяргей Мікалаевіч, магістр гістарычных навук, вядучы навуковы супрацоўнік аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Замежныя падданыя ў Гродзенскай губерні напярэдадні і ў гады Першай сусветнай вайны»

У артыкуле вывучаюцца ўдзельная вага замежных падданных у насельніцтве Гродзенскай губерні, іх моўная прыналежнасць, размеркаванне па краінах падданства і іншыя моманты, датычныя пражывання ў межах пазначанага

рэгіёна ў пачатку XX ст. Праца заснавана на матэрыялах першага ўсеагульнага перапісу насельніцтва Расійскай імперыі 1897 г., штогадовых губернскіх статыстычных аглядаў, а таксама справаводчай дакументацыі з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі і Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі ў г. Гродна.

Слж Наталля Уладзіміраўна, кандыдат гістарычных навук, дацэнт кафедры сацыяльных і мовазнаўчых дысцыплін гродзенскага філіяла прыватнай установы адукацыі «БІП-Інстытут правазнаўства».

«Купцы Фандэберкі ў Гародні ў XVII ст.»

Даследуецца жыццядзейнасць купцоў Фандэберкаў, ураднікаў Гарадзенскага магістрата ў першай палове XVII ст. Адзначаецца ўплыў братоў Гануса і Марціна на эканамічнае развіццё Гародні. Аналізуюцца і публікуюцца польскамоўныя тастаменты Марціна за 15 кастрычніка 1642 г. і яго сына Яна за 22 лістапада 1657 г.

Снапкоўскі Юрый Мікалаевіч, галоўны архівіст аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«"Вялікая еўрапейская вайна" ў жыцці насельніцтва прыфрантавых губерній у дакументах НГАБ. Частка III (1916 г.)»

Публікуюцца 26 дакументаў НГАБ, якія асвятляюць драматычныя старонкі айчынай гісторыі перыяду Першай сусветнай вайны — дэпартацыйную палітыку ўлад у дачыненні да асоб нямецкага паходжання як патэнцыяльных шпіёнаў, цяжкае матэрыяльнае становішча насельніцтва тылавых губерняў, барацьбу ўлад з прастытуцыяй і дэзерцірствам, канфліктныя сітуацыі паміж вайскоўцамі і цывільным насельніцтвам і некаторыя іншыя пытанні. Дакументы забяспечаны падрабязнымі тэкстуальнымі заўвагамі і заўвагамі па змесце.

Сурскі Ягор Дзмітрыевіч, магістр гістарычных навук, аспірант аддзела гісторыі Беларусі Сярэдніх вякоў і пачатку Новага часу Інстытута гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Канфірмацыйны прывілей на магдэбургскае права гораду Невелю 1766 г.»

Публікуецца пацвярджэнне магдэбургскага права г. Невелю, датаванае 4 студзеня 1766 г., са збораў Дзяржаўнага архіва ў г. Гданьску. У дакуменце прыведзены поўны тэкст прывілея на магдэбургскае права г. Невелю, які быў выдадзены ў 1623 г., а таксама акты яго пацвярджэння, зробленыя ў 1755 і 1761 гг. Дакумент напісаны на старапольскай мове, уяўляе гістарычную каштоўнасць як дакумент па гісторыі гарадскога самакіравання, гандлю, арганізацыі абароны на тэрыторыі ВКЛ.

Сыцько Кірыл Валер’евіч, магістр кіравання, малодшы навуковы супрацоўнік Цэнтральнага навуковага архіва Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Канфесійныя архівы ў “пострэлігійную” эпоху»

У артыкуле разглядаецца пытанне існавання канфесійных архіваў у сучаснасці. Пры гэтым аб’ект даследавання аналізуецца з пазіцыі вучэнняў найбольш уплывовых прадстаўнікоў заходняй гуманітарнай думкі — Ж. Дэрыды, Ж. Бадрыяра, М. Фуко і інш. Аўтарам выдзяляюцца метатэарэтычныя падставы канфесійнага архівазнаўства на постсавецкай прасторы — фундаментальныя ідэі, паняцці і прадстаўленні, якія тлумачаць сутнасць з’явы, а таксама падкрэсліваецца роля канфесійных дакументаў як пэўнага знака пострэлігіі.

Урублеўскі Вадзім Валер’евіч, кандыдат гістарычных навук, галоўны архівіст аддзела публікацыі дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Прыклад актыкацыі генеалагічных дакументаў у актавых кнігах Лідскага гродскага суда»

Даследуюцца выпадкі актыкацыі 13 мая 1786 г. радаводу і метрычных запісаў Глаўдэляў, прадстаўнікоў лідскай шляхты. Адзначаецца агульная прычына масавай з’явы ўнясення ў актавыя кнігі ў апошняй трэці XVIII ст. генеалагічных дакументаў, вызначаецца матывацыя ініцыятараў актыкацыі. На канкрэтным прыкладзе даказваецца факт вядзення метрычных кніг пры ўніяцкіх парафіях да прыняцця адпаведнага нарматыўнага акта ў 1667 г. Дакументы публікуюцца ў дадатку на польскай мове арыгінала з перакладам на беларускую.

Флікоп-Світа Галіна Аляксандраўна, кандыдат мастацтвазнаўства, навуковы супрацоўнік Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

«Забытая святыня. Іканаграфія, гісторыя шанавання і лёс цудадзейнага абраза «Божай Маці Шумяцкай» у святле архіўных дакументаў сярэдзіны XIX ст.»

У артыкуле на матэрыялах архіўнай справы 1864–1868 гг. з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі асвятляюцца пытанні іканаграфіі, гісторыі і традыцыі шанавання страчанага абраза Божай Маці з мястэчка Шумячы Клімавіцкага павета Магілёўскай губерні, дзе ён атрымаў вядомасць як яўлены і цудадзейны. Да цяперашняга часу пра існаванне такой святыні ў дадзенай мясцовасці было невядома. У навуковае выкарыстанне ўводзяцца імёны трох жывапісцаў другой паловы XVIII – сярэдзіны XIX ст. — двух прадстаўнікоў роду Лугоўскіх з мястэчка Шумячы і Андрэя Казьміна з Хоцімска, а таксама каштоўная іканаграфічная крыніца — калька, знятая ў натуральную велічыню з абраза «Божай Маці Шумяцкай».

ЧАРВІНСКАЯ ВОЛЬГА УЛАДЗІМІРАЎНА, магістр гістарычных навук, загадчык аддзела аўтаматызаваных архіўных тэхналогій Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі.

«Рэвалюцыйна-тэарыстычная дзейнасць настаўніка Якава Бязмена ў 1905–1907 гг.»

Даследуюцца малавядомыя факты біяграфіі грамадска-палітычнага дзеяча часоў рэвалюцыі 1905–1907 гг. — настаўніка Якава Сямёнавіча Бязмена (1885–?), папечніка паэта і пісьменніка Якуба Коласа па правядзенні настаўніцкага сходу ў сяле Мікалаеўшчына Мінскага павета ў ліпені 1906 г., прататыпа Сымона Тургая з твора «На ростанях».

ЧАРНЯЎСКІ ФЁДАР ВІКТАРАВІЧ, гісторык-генеалог.

«Жыццё і сямейна-роднасныя повязі Мікалая Вяжэвіча, пісара земскага Менскага ваяводства»

Даследуюцца факты біяграфіі, сямейна-роднасныя сувязі і маёмаснае становішча грамадска-палітычнага дзеяча, пісара земскага менскага Мікалая Вяжэвіча (1580?–1633). На прыкладзе яго жыццядзейнасці асвятляюцца працэсы сацыяльна-эканамічнага і палітычнага жыцця Рэчы Паспалітай першай трэці XVII ст.

Резюме

АНДРЕЯНОВА Юлия Анатольевна, аспирант кафедры источниковедения исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Актуальные вопросы архивной теории в странах Западной Европы и Северной Америки»

Автор рассматривает основные вопросы архивной теории стран Запада, касающиеся таких актуальных проблем, как изменение функций современных архивов, содержание и происхождение документов, экспертиза ценности документов. В статье описываются различные интерпретации взаимодействия теории и практики архивного дела в западном архивоведении.

АНТОНОВИЧ Зинаида Васильевна, кандидат исторических наук, доцент кафедры источниковедения исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Архив Могилевской православной консистории: особенности формирования, сохранность, состав документов (по материалам архивного фонда 2301 «Могилевская духовная православная консистория Синода» Национального исторического архива Беларуси)»

В статье рассматриваются история и современный состав документов архива Могилевской православной консистории. Автором выделено три этапа организации делопроизводства в учреждении на основании нормативного правового регулирования ее деятельности и соответствующих изменений в структуре, что отразилось на составе документов. История хранения архивного фонда включает три периода в соответствии с его комплектованием. Состав материалов деятельности консистории подразделяется на общую и специальную (конфессиональную) системы.

Ее же, Рецензия: Niebelski E. Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym i ich losy. — Lublin : Wydawnictwo KUL, 2015. — 440 s.

В рецензии рассматривается издание в рамках монографии 30 статей польского историка, профессора Люблинского католического университета Евгениуша Небельского «Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym i ich losy» (2015), в которых на основании архивных источников из Польши и России, а также мемуарной литературы прослеживаются участие священников в восстании, повседневность их пребывания на поселении, судьбы отдельных представителей духовенства и попытки организации их эмигрантских объединений в Париже.

Бобкова Ольга Владимировна, заведующий литературно-драматургической частью Национального академического театра имени Янки Купалы.

«К 75-летию юбилею Альбины Францевны Александровой»

Отмечается большой вклад одного из старейших представителей белорусской архивной отрасли — Альбины Францевны Александровой — в научно-исследовательскую деятельность Национального исторического архива Беларуси от момента создания отдела древних актов (01.01.1990) до наших дней.

Брыль Антон Андреевич, доктор технических наук (информатика), инженер-программист, г. Цюрих, Швейцария.

«Дворец Геранёнского замка в свете инвентарей XVI–XVIII вв.»

В статье рассматриваются сохранившиеся описания Геранёнского замка и оспаривается мнение Михася Ткачева, что замок имел деревянный дворец в середине XVI в. и каменный в середине XVIII в. Рассмотренные в совокупности инвентари, склоняют автора к версии, что ни одно из двух зданий в соответствующих описаниях не было частью замка.

Волков Николай Александрович, старший научный сотрудник отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси, аспирант и младший научный сотрудник Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Картины и гобелены на батальные сюжеты XVI–XVIII вв. в украшении Несвижского замка»

На основе инвентарных описаний Несвижского замка и реестров произведений искусства XVIII–XIX вв. автором проводится исследование коллекции картин и гобеленов, которые изображали военные подвиги представителей рода Радзивиллов в XVI–XVIII вв. и составляли интерьер постройки. Отмечается, что значительная часть первообразов сохранилась до настоящего времени, следствием чего является возможность для реконструкции коллекции батальной живописи Несвижского замка.

Воробей Татьяна Петровна, аспирант кафедры этнологии, музеологии и истории искусств исторического факультета Белорусского государственного университета, главный архивист отдела информационно-поисковых систем Национального исторического архива Беларуси.

«Забельский монастырь доминиканцев: внешний и внутренний вид комплекса в XIX – начале XX в. (по документам Национального исторического архива Беларуси)»

На основании нескольких документов из фондов Национального исторического архива Беларуси (акт визита 1818 г., инвентарные описи 1899 г. и 1905 г.) автор прослеживает, как изменялся внешний и внутренний вид Забельского монастыря доминиканцев в XIX – начале XX в.

ВРУБЛЕВСКИЙ ВАДИМ ВАЛЕРЬЕВИЧ, кандидат исторических наук, главный архивист отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Пример внесения генеалогических документов в актовые книги Лидского гродского суда»

Изучаются случаи внесения в актовую книгу 13 мая 1786 г. родословной и метрических записей Главделей, представителей лидской шляхты. Отмечается общая причина массового явления внесения в актовые книги в последней трети XVIII в. генеалогических документов, определяется мотивация инициаторов внесения. На конкретном примере доказывается факт ведения метрических книг при униатских парафиях до принятия соответствующего нормативного акта в 1667 г. Документы публикуются в приложении на польском языке оригинала с переводом на белорусский.

ГЕРАСИМЧИК ВАСИЛИЙ ВЛАДИМИРОВИЧ, магистр исторических наук, учитель истории Вертелишковской средней школы Гродненского района.

«Исполнение смертных наказаний участников восстания 1863–1864 гг.»

В статье рассматриваются предусловия, порядок и последствия исполнения наказаний в виде смертной казни во время восстания 1863–1864 гг., отмечается влияние на активизацию данного явления виленского генерал-губернатора М.Н. Муравьёва. На основании разнообразных источников приводятся описания наказаний, которые делились на два вида: расстрел и повешение.

ГЛИНСКИЙ ЕВГЕНИЙ СТАНИСЛАВОВИЧ, ведущий научный сотрудник отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Князья Друцкие-Любецкие в конце XVI–XVII в.: родословие, имущественное положение, общественно-политическая деятельность»

В статье проведена попытка уточнить внутриродовые связи князей Друцких-Любецких в конце XVI–XVII в. Отмечается, что реконструкция их родословия, проведенная Ю. Вольфом, содержит многочисленные неточности. Более правильная поколенная роспись находится в документах Минского дворянского депутатского собрания, использованных в начале XX в. А. Бонецким.

ГОЛУБЕВ ВАЛЕНТИН ФЕДОРОВИЧ, доктор исторических наук, заведующий центром антропологии и специальных исторических наук Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Подтвердительный лист великого князя Жигимонта Августа по делу Павла Ивановича Сапеги с Николаем Николаевичем Сиявским и его женой Анной Михайловной Сапежанкой о праве владения замком, местечком и волостью Иказнь, двором и волостью Погост, Дисной и другими именьями»

Публикуется лист великого князя Жигимонта Августа по делу Павла Ивановича Сапеги с Николаем Николаевичем Сиявским и его женой Анной Михайловной Сапежанкой о праве владения замком, местечком и волостью Иказнь, двором и волостью Погост, Дисной и другими именьями, датированный 1566 г. Лист хранится в отделе рукописей библиотеки Академии наук Литвы имени Врублевских, написанный на старобелорусском языке, представляет историческую ценность как оригинальный источник по истории права, имущественных и семейных отношений в Великом Княжестве Литовском.

ГОНЧАРЕНКО СЕРГЕЙ АЛЕКСАНДРОВИЧ, магистр исторических наук, главный архивист отдела информационно-поисковых систем Национального исторического архива Беларуси.

«Последний путь» сенатора Великого Княжества Литовского: к проблеме даты и места смерти и погребения каштеляна виленского и великого канцлера Астафея Воловича»

В статье впервые вводится в научный оборот документ, найденный в Национальном историческом архиве Беларуси, — речь на смерть каштеляна виленского и великого канцлера Великого Княжества Литовского Астафея Воловича. На его основании рассматривается актуальная в историографии проблема даты и места смерти этого известного политического деятеля второй половины XVI в. Уточняется дата возведения и функционирования кальвинистского сбора в местечке Сидра (ныне деревня в Подляшском воеводстве, Польша). Выявленный документ публикуется.

ДОВНАР АЛЕКСАНДР БОРИСОВИЧ, кандидат исторических наук, заведующий отделом источниковедения и археографии Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Введение магдебургского права в Шклове в 1574 и 1762 гг.»

Статья посвящена описанию процесса введения магдебургского права в Шклове на основании листа его собственника Яна Ходкевича в 1574 г. и привилея монарха Речи Посполитой Августа III в 1762 г. Сделан вывод о том, что при введении и функционировании городского самоуправления по магдебургскому праву в Шклове учитывалась воля собственника и традиции

городов ВКЛ. В приложении к статье публикуется лист Яна Ходкевича на магдебургское войтовство Шклова от 16 января 1574 г.

КОРОЛЬ МАРГАРИТА МИХАЙЛОВНА, старший научный сотрудник отдела информационно-поисковых систем Национального исторического архива Беларуси, магистрант исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Конфессиональная “внутренняя эмиграция” крестьянства Минской губернии как реакция на политику русификации в последней трети XIX в.»

В статье на основании документов из фондов НИАБ «Минская духовная православная консистория» (ф. 136) и «Канцелярия минского губернатора» (ф. 295) рассматривается феномен конфессиональной «внутренней эмиграции» крестьянства Минской губернии после восстания 1863–1864 гг. как реакции на принудительный перевод в православие. Определяя внутреннюю эмиграцию как проявление ненасильственного сопротивления переводу в православие, автор делает вывод, что не только среди шляхты, но и среди крестьян наблюдались многочисленные случаи отстаивания права на свободу совести.

ЛАВРИК ЮРИЙ НИКОЛАЕВИЧ, ведущий научный сотрудник Национального исторического музея Республики Беларусь.

«Значение кутеинских изданий для развития отечественного и восточноевропейского книгопечатания»

На основании анализа кутеинских изданий в контексте заявленных подходов и принципов автор приходит к выводу о заметном влиянии книгоиздательской деятельности кутеинского Богоявленского монастыря не только на формирование кириллической печатной традиции Беларуси, но и на развитие кириллического книгопечатания в Восточной Европе.

ЛАТУШКИН АНДРЕЙ НИКОЛАЕВИЧ, кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры источниковедения исторического факультета Белорусского государственного университета.

«Новые источники по истории деятельности архивариусов Архива Несвижской ординации князей Радзивиллов»

В статье отмечены новые источники по истории Архива Несвижской ординации князей Радзивиллов. Большинство источников выявлено впервые: опись документов Архива Несвижской ординации Радзивиллов из состава актов Новогрудского земского суда 1740-х гг. авторства несвижского архивариуса Ю. Вэссэля; портреты и фотоснимки архивариусов рода Радзивиллов — М. Малиновского (1799–1865) и Б. Таурогинского (1904–1974). Делается вывод о высокой ценности указанных материалов как источников по истории архивистики.

Лисейчиков Денис Васильевич, кандидат исторических наук, заместитель директора Национального исторического архива Беларуси.

«Poneże Swiaty Sobor Zamoyski krypko poweliwait...»: сфальсифицированная визита церкви в д. Дмитровичи Оршанского повета Великого Княжества Литовского 1621 г.»

В статье рассматривается история создания сфальсифицированной визиты церкви в д. Дмитровичи Оршанского повета 1621 г. Определяются мотивы и время появления подделки, личность фальсификатора, показывается механизм легализации фальсификата. Проанализировав проведенную работу, удалось выделить и исследовать основные представления рядового униатского священника второй половины XVIII в. о положении своей церкви в первой половине XVII в. В качестве приложения публикуется текст сфальсифицированного документа.

Литвинчук Юлия Сергеевна, магистр исторических наук, аспирант Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Памятные книжки губерний как источник по истории градостроительства в Беларуси. 1845–1917 гг.»

Рассматриваются статистические материалы по градостроительству Беларуси 1845–1917 гг. на примере «Памятных книжек» Витебской, Гродненской, Минской, Могилевской и Виленской губерний. Раскрываются сведения о постройках в соответствии со следующими признаками: состав городов, принадлежность и назначение зданий, материал для постройки зданий. Анализируются соотношение каменных и деревянных построек, а также объемы количественного роста зданий. Показываются статистические сведения о постройках «без церквей» и «богослужбных сооружениях».

Лукашевич Андрей Михайлович, доктор исторических наук, профессор кафедры истории Беларуси нового и новейшего времени Белорусского государственного университета.

«Деятельность Минского городского самоуправления в условиях германской оккупации в феврале — ноябре 1918 г. (по материалам Национального исторического архива Беларуси)»

В статье анализируется деятельность городского самоуправления Минска в условиях германской оккупации 1918 г. Рассматриваются взаимоотношения органов местной власти с германским командованием, социально-политические взгляды, меры по поддержанию экономики. Отмечаются структурные изменения, выразившиеся в замене социалистического состава городской управы дореволюционными деятелями летом 1918 г. Делается вывод о полной подконтрольности органов местного самоуправления оккупационным властям.

МАТВЕЙЧИК ДМИТРИЙ ЧЕСЛАВОВИЧ, кандидат исторических наук, заведующий отделом публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«К вопросу о некоторых недочетах при проведении отечественными учеными исследований по истории восстания 1863–1864 гг. в Беларуси и о необходимости корректной работы с архивными источниками (на примере одной статьи)»

В статье раскрываются некоторые проблемы современной белорусской историографии. На примере статьи брестского историка Олега Карповича показываются такие недостатки как слабое проведение научно-поисковой работы, фрагментарное использование архивных материалов в исследованиях, ошибочная и надуманная интерпретация выявленных документов, игнорирование накопленного историографического наследия и целых комплексов известных источников. Делаются выводы, направленные на избежание подобных ошибок иными исследователями.

Его же, Рецензия: Анофранка, Н. В. Дваранкі беларуска-літоўскіх губерняў у канцы XVIII – першай палове XIX ст. — Мінск : Беларускае навука, 2016. — 219 с., 5 [л.] іл.

Анализируется монография минского историка Натальи Анофренко, посвященная месту и роли женщины в дворянской среде в первой половине XIX в. Определяются слабые и сильные стороны работы, дается оценка целесообразности избранной структуры, полноте комплекса использованных источников, степени технической подготовки к изданию, а также оценивается вклад в отечественную историографию в целом.

Его же, Рецензия: Stébouraka, A., Mas F. A. Charles-P. de Soucy (1776–1813): Lettres d'un officier Napoléonien.... — Paris : Vittrines d'Archives, 2015. — 150 p.

Рецензируется изданный во Франции сборник писем офицера французской наполеоновской армии Шарля-Филиппа Фита де Суси за период 1805–1812 гг., которые хранятся в фондах Национальной библиотеки Беларуси и были подготовлены к печати историком из Минска Анатолием Стебуракой и исследовательницей из Парижа Франсуазой Альбертиной Мас. Определяется уникальность сохраненного комплекса документов, подаются сведения о его истории появления в Беларуси, дается оценка подготовке книги к изданию с точки зрения белорусской археографической традиции.

МАЦУК АНДРЕЙ ВЛАДИМИРОВИЧ, кандидат исторических наук, старший научный сотрудник отдела истории Беларуси Средних веков и начала Нового времени Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Минская шляхта во время бесцарствия в 1733 г.»

В статье на основании разнообразных сведений отмечается уникальность внутривосполитической ситуации в Минском воеводстве в 1733 г., которая сложилась во время элекционного сойма по избранию королем Станислава Лещинского и характеризовалась равным соотношением в расстановке сил между его противниками и сторонниками.

РАДЮК АЛЕКСАНДР ГРИГОРЬЕВИЧ, кандидат исторических наук, доцент, заведующий кафедрой белорусского и иностранных языков Гродненского государственного аграрного университета.

«Участники восстания под арестом: пенитенциарная система Гродненской губернии в 1863–1865 гг.»

На основании богатого фактологического материала, в основном архивного происхождения, автор исследует социальный состав участников восстания, определяет отличительные черты тюрем по регионам, анализирует особенности тюремного режима и условия содержания политических заключенных. В заключении делается вывод о месте и роли данного вида наказания в системе репрессивной политики виленских властей в указанный период.

РЫНДИН СЕРГЕЙ НИКОЛАЕВИЧ, магистр исторических наук, ведущий научный сотрудник отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Иностранные подданные в Гродненской губернии накануне и в годы Первой мировой войны»

В статье изучаются удельный вес иностранных подданных в населении Гродненской губернии, их языковая принадлежность, распределение по странам подданства и иные моменты, касаемые проживания в пределах указанного региона в начале XX в. Работа основана на материалах первой всеобщей переписи населения Российской империи 1897 г., ежегодных губернских статистических обзоров, а также делопроизводственной документации из фондов Национального исторического архива Беларуси и Национального исторического архива Беларуси в г. Гродно.

СЛИЖ НАТАЛЬЯ ВЛАДИМИРОВНА, кандидат исторических наук, доцент кафедры социальных и языковедческих дисциплин гродненского филиала частного учреждения образования «БИП-Институт правоведения».

«Купцы Фондеберки в Городне в XVII в.»

Изучается жизнедеятельность купцов Фондеберков, урядников Городенского магистрата в первой половине XVII ст. Отмечается влияние братьев Гануса и Мартина на экономическое развитие Городни. Анализируются и публикуются польскоязычные тестаменты Мартина за 15 октября 1642 г. и его сына Яна за 22 ноября 1657 г.

Снапковский Юрий Николаевич, главный архивист отдела публикации документов Национального исторического архива Беларуси.

«Великая европейская война» в жизни населения прифронтовых губерний в документах НИАБ. Часть III (1916 г.)».

Публикуются 26 документов НИАБ, освещающих драматичные страницы отечественной истории периода Первой мировой войны — депортационную политику властей в отношении лиц немецкого происхождения как потенциальных шпионов, тяжелое материальное положение населения тыловых губерний, борьбу властей с проституцией и дезертирством, конфликтные ситуации между военнослужащими и гражданским населением и некоторые другие вопросы. Документы снабжены подробными текстуальными примечаниями и примечаниями по содержанию.

Сурский Егор Дмитриевич, магистр исторических наук, аспирант отдела истории Беларуси Средних веков и начала Нового времени Института истории Национальной академии наук Беларуси.

«Конфирмационный привилей на магдебургское право городу Невелю 1766 г.»

Публикуется подтверждение магдебургского права г. Невелю, датированное 4 января 1766 г., из собраний Государственного архива в г. Гданьске. В документе приведен полный текст привилея на магдебургское право г. Невелю, который был издан в 1623 г., а также акты его подтверждения, сделанные в 1755 и 1761 гг. Документ написан на старопольском языке, представляет историческую ценность как документ по истории городского самоуправления, торговли, организации обороны на территории ВКЛ.

Сытько Кирилл Валерьевич, магистр управления, младший научный сотрудник Центрального научного архива Национальной академии наук Беларуси.

«Конфессиональные архивы в “пострелигиозную” эпоху»

В статье рассматривается вопрос существования конфессиональных архивов в современности. При этом объект исследования анализируется с позиций учений наиболее влиятельных представителей гуманитарной мысли — Ж. Дерриды, Ж. Бодрийера, М. Фуко и др. Автором выделяются метатеоретические основания конфессионального архивоведения на постсоветском пространстве — фундаментальные идеи, понятия и представления, которые объясняют сущность явления, а также подчеркивается роль конфессиональных документов как определенного знака пострелигии.

Фликоп-Свита Галина Александровна, кандидат искусствоведения, научный сотрудник Центра исследований белорусской культуры, языка и литературы Национальной академии наук Беларуси.

«Забытая святыня. Иконография, история почитания и судьба чудотворной иконы «Божьей Матери Шумячской» в свете архивных документов середины XIX в.»

В статье на материалах архивного дела 1864–1868 гг. из фондов Национального исторического архива Беларуси освещаются вопросы иконографии, истории и традиции почитания утерянной иконы Божьей Матери из местечка Шумячи Климовичского уезда Могилевской губернии, где она получила известность как явленная и чудотворная. До настоящего времени о существовании такой святыни в данной местности было неизвестно. В научное использование вводятся имена трех живописцев второй половины XVIII – середины XIX в. — двух представителей рода Луговских из местечка Шумячи и Андрея Козьмина из Хотимска, а также ценный иконографический источник — калька, снятая в натуральном размере с образа «Божьей Матери Шумячской».

Червинская Ольга Владимировна, магистр исторических наук, заведующий отделом автоматизированных архивных технологий Национального исторического архива Беларуси.

«Революционно-террористическая деятельность учителя Якова Безмена в 1905–1907 гг.»

Исследуются малоизвестные факты биографии общественно-политического деятеля времен революции 1905–1907 гг. — учителя Якова Семеновича Безмена (1885–?), соратника поэта и писателя Якуба Коласа по проведению учительского собрания в селе Николаевщина Минского уезда в июле 1906 г., прототипа Семена Турлая из произведения «На ростанях».

Чернявский Федор Викторович, историк-генеалог.

«Жизнь и семейно-родственные связи Николая Вяжевича, земского писаря Менского воеводства»

Исследуются факты биографии, семейно-родственные связи и имущественное положение общественно-политического деятеля, земского менского писаря Николая Вяжевича (1580?–1633). На примере его жизнедеятельности освещаются процессы социально-экономической и политической жизни Речи Посполитой первой трети XVII в.

Summary

ANDREYANOVA YULIA ANATOLIEUNA, post-graduate student of the Department of History of Belarusian State University.

«Actual problems of archival science in Western Europe and North America»

The author is giving consideration to the major issues of archival theory of western countries touching upon such relevant problems like changing the functions of contemporary archives, context and provenance related issues and records appraisal. This article outlines different understandings of interaction between theory and practice of archives in western archival science.

ANTANOVICH ZINAIDA VASILIEUNA, PhD in History, Associate Professor, Department of Source Studies, Faculty of History, Belarusian State University.

«The Archive of Mahilioŭ Orthodox Consistory: features of formation, preservation, composition (based on archival fond 2301 «Mahilioŭ Orthodox consistory of Synod» of the National Historical Archives of Belarus)»

The article discusses the history and modern composition of the documents of Mahilioŭ Orthodox consistory archive. The authors identifies three stages in the establishment of the organization of record management on the basis of normative regulations of its activity and the corresponding changes in the structure, which is reflected in the composition of the documents. History storage of archival fund includes three periods in accordance with its acquisition. The composition of consistory activity' materials is divided into the system of general and special (religious).

She is, Review: Niebelski E. Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym i ich losy. — Lublin : Wydawnictwo KUL, 2015. — 440 s.

The review is regarded publication of the Polish historian, professor at the Catholic University of Lublin Eugeniusz Niebelski' monograph «Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym i ich losy» (2015) under the 30 articles. The author researches participation priests in the uprising 1863–1864, everyday life of their stay in the settlement, the fate of the individual members of the clergy and attempts to organize their emigrant associations in Paris based on archival sources from Poland and Russia, as well as memoirs.

BAKHOVA VOLHA ULADZIMIRAUNA, Head of the Section of Literature and Drama of Yanka Kupala National Academic Theatre.

«On the Occasion of the 75th Anniversary of Albina Frantsauna Aliaksandrava»

The article pays tribute to the contribution made by one of the most experienced representatives of the archival branch, Albina Frantsauna Aliaksandrava, into the scholarly activities of the National Historical Archives of Belarus, beginning from the establishment of the Department of Ancient Manuscripts (01.01.1990) until nowadays.

BRYL ANTON ANDREIEVICH, PhD (Computer Science), software engineer, Zurich, Switzerland.

«The palace of the Hieraniony castle in the light of XVI–XVIII cc. inventories»

This paper revisits the surviving descriptions on the Hieraniony (Gieranony) Castle and contests the claims of Michas Tkachou that the castle had a wooden palace in mid-XVIth century and a brick one in mid-XVIIIth century. The descriptions, when examined all together, imply that neither of the two buildings described in the respective documents formed a part of the castle.

VARABEI TATSIANA PIATROUNA, PhD student, Department of Ethnology, Museology and Art History, Faculty of History, Belarusian State University; Senior Archivist, Department of Information and Retrieval Systems, National Historical Archives of Belarus.

«Zabiely dominican monastery: the exterior and interior in the 19th – early 20th century (according to the documents from the collection of National Historical Archives of Belarus)»

On the basis of several documents from the collection of the National Historical Archives of Belarus (visit record of 1818, inventory records of 1899 and 1905), the author traces how the exterior and interior of Zabiely Dominican monastery changed in the 19th – early 20th century.

VOLKAU MIKOLA ALIAKSANDRAVICH, Main Archivist, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus; PhD Student and Junior Research Associate, Institute of History of the National Academy of Sciences of Belarus.

«Paintings and tapestries on the military themes 16–18th centuries in the decoration of the Niasviž castle»

Based on the inventories of Niasviž castle and lists of pieces of art of the eighteenth and nineteenth centuries, the article looks into the collections of paintings and tapestries which depicted military achievements of the representatives of the Radziwiłł family in the XVI–XVIII centuries and made up the interior of the buildings. It is pointed out that the substantial part of the prototypes has survived until now, the consequence of which is a possibility to reconstruct the collections of battle paintings of Niasviž castle.

HANCHARENKA SIARHEI ALIAKSANDRAVICH, MA in History, Chief Archivist, Department of Information Retrieval Systems, National Historical Archives of Belarus.

«„The Last Journey” of the senator of the Grand Duchy of Lithuania: the issue of the date and place of death and burial of Castellan of Vilnius and the Grand Chancellor Astafei Valovich»

The article introduces into scientific circulation the document found at the National Historical Archives of Belarus — the funeral oration to the death of Castellan of Vilnius and the Grand Chancellor of the Grand Duchy of Lithuania Astafei Valovich. At its base is considered the relevant problem in historiography of the date and place of death of this well-known political figure of the second half of the XVI century. Also, clarifies the date of founding and functioning of the Calvinist church in the town of Sidra (now — a village in Podlaskie Voivodeship, Poland). The document is published.

HERASIMCHYK VASIL ULADZIMIRAVICH, MA in History, History Teacher, Verciališki Secondary School, Hrodna Region.

«The executions of death penalties of the participants of the Uprising of 1863–1864»

The article examines the background, order and consequences of the executions of death penalties during the January Uprising, 1863–1864, reveals the influence of Vilnia Governor-General M. N. Muraviyov on the intensification of this phenomenon. On the basis of a great variety of sources the article describes the punishments which were divided into two types: shooting and hanging.

HLINSKI JAUHIEN STANISLAVAVICH, Senior Researcher, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus, MM.

«The Dukes Drutskiys-Luibetskys in the late XVI–XVII cc.: genealogy, property state, political activities»

The article aims to specify the kinship of the Dukes Drutskiys-Luibetskys in the late XVI–XVII centuries. It demonstrates that the reconstruction of their genealogy, made by Y. Wolf, contains a lot of inaccuracies. There is more accurate genealogy, kept among the documents of Minsk Gentry Assembly, which was used by A. Banetsky in the early twentieth century.

HOLUBEU VALIANTSIN FIODARAVICH, PhD, Professor, Head of the Center of Anthropology and Special historical sciences of the Institute of History, Belarusian Academy of Sciences.

«The confirming document of the Great Duke Sigismund Augustus on the trial between Paviel Ivanavich Sapieha and Mikhail Mikhailavich Siniauski with his wife Hanna Mikhailauna Sapiezhanca on the right of

possessing the castle, town and district Ikazń, villa and district Pahost, Dzisna and others estates»

The confirming document of the Great Duke Sigismund Augustus on the trial between Pavel Ivanovich Sapieha and Mikhail Mikhailovich Siniauski with his wife Hanna Mikhailauna Sapezhanka on the right of possessing the castle, town and district Ikazn, villa and district Pahost, Dzisna and other possessions is dated a year 1566. The list is located in the Department of Manuscripts of the Wroblewski Library of the Lithuanian Academy of Sciences and is written in Old-Belarusian language and is of a historical value as an unique source on a history of law, property and family relations in the Great Duchy of Lithuania.

DOUNAR ALIAKSANDR BARYSAVICH, PhD in History, Head of the Department of Source and Archeography, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus.

«The introduction of Magdeburg Rights in Škloŭ in 1574 i 1762»

The article describes the process of the implementation of Magdeburg Rights in Škloŭ according to papers of its owner Jan Chadkievich in 1574 and according to the Pryvilej (Letters patent) of Polish-Lithuanian Commonwealth monarch Augustus III in 1762. It was concluded that the introduction and functioning of town self-government by the Magdeburg right in Shkloŭ take into account the will of the owner and the Grand Duchy of Lithuania town traditions. The Jan Chadkievich's paper to the Magdeburg Rights in Škloŭ from 1th of January 1574 is published in the supplement to article.

KAROL MARHARYTA MIKHAYLAUNA, Senior Researcher, Department of Information and Retrieval Systems, National Historical Archives of Belarus, MA student, Belarusian State University.

«Confessional “internal migration” of the peasantry of the Minsk province as a reaction to the policy of russification in the last decades of the 19th century»

On the basis of the documents from NHAB fonds «Minsk Ecclesiastic Orthodox Consistory» (f. 136) and «Office of Minsk Governor» (f. 295) the article looks into the phenomenon of the confessional «internal migration» of the peasantry of the Minsk province after the Uprising of 1863–1864, as a reaction to forced conversion into Orthodoxy. By defining the internal migration as a manifestation of a nonviolent resistance to conversion into Orthodoxy, the author comes to the conclusion that there were numerous cases of defending the right of freedom of worship not only among the nobility but also among the peasantry.

LATUSHKIN ANDREI MIKALAYEVICH, PhD in History, Associate Professor, Department of Source Studies, Faculty of History, Bielarussian State University.

«New sources on the history of the activities of archivists Archives Niasviž ordination princes Radzivils»

The report presents new sources on the history of the Archives of the Niasvizh ordination princes Radzivils. Most sources are revealed for the first time: an inventory of documents Archives Niasvizh ordination Radzivils from the acts Navahrudak Ziemstva Court 1740s, authorship Niasviž archivist J. Vessel; photos archivists Radzivils — M. Malinouski (1799–1865) and B. Taurahinski (1904–1974). It is concluded that the high value of these materials as a source on the history of Archiving.

LAURYK JURY MIKALAYEVICH, Leading Researcher, National Historical Museum of the Republic of Belarus.

«Significance of publishing activity of Kuciejna for belarusian and east-european printing»

Based upon the contended principles, the author arrives at a conclusion of the significant influence of Kuciejna's publishing activity not only on formatting Cyrillic book-printing tradition in Belarus, but also on development of Cyrillic printed book in Eastern Europe.

LISEICHYKAU DZIANIS VASILIEVICH, PhD in History, Deputy Director, National Historical Archives of Belarus.

«“Poneże Swiaty Sobor Zamoyski krypko poweliwait...”: a faked-up visitation of the church in the village of Dźmitravičy of the Orša powiat in the Grand Duchy of Lithuania in 1621»

The article examines the history of creation of the faked-up visitation of 1621 of the church in the village of Dźmitravičy of the Orša district. It demonstrates the reasons and the time of the appearance of the selection, the falsifier, and reveals the mechanism of the legislation of the counterfeit. By analyzing the work, it is possible to define and explore the main views of the Uniate priest of the second half of the eighteenth century about the state of his church in the first half of the seventeenth century. The article contains the text of the fake document as an appendix.

LITVINCHUK YULIYA SIARHIEYEUNA, MA in History, PhD Student, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus.

«Memorial books of the provinces as a historical source for urban development in Belarus in 1845–1917»

The article considers statistic materials for urban development in Belarus in the period 1845–1917 using «Memorable books» of Viciebsk, Hrodna, Minsk, Mahilioŭ and Viłna provinces. It reveals information about buildings according to the following characteristics: cities structures, belonging and purpose of building materials. It analyzes the correlation of stone and wood

constructions as well as the amounts of quantitative increase of the buildings. It shows the statistics of buildings «without churches» and «liturgical structures».

LUKASHEVICH ANDREI MIKHAILAVICH, PhD, Professor, Department of Modern and Contemporary History of Belarus, Faculty of History, Belarusian State University.

«The activity of the Minsk municipal government in the conditions of the German occupation in February — November 1918 (materials of National Historical Archives of Belarus)»

The article examines the activity of the Minsk municipal government under the German occupation in 1918. It explores the relationships between the local authorities with the German Command, political vies, measures to maintain the economy. It points out to the structural changes, which were reflected in the replacement of the socialistic composition of the city government by pre-revolutionary actors in the summer of 1918. It concludes that there was great accountability of the local authorities to the occupation authorities.

MATVEICHYK DZMITRY CHASLAVAVICH, PhD in History, Head of the Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus.

«On the question of some drawbacks of Belarusian researches' studies investigated the 1863–64 Uprising in Belarus and the necessity of correct work with archive sources (an example shown by one article)»

The article deals with some problems of modern Belarusian historiography. The author takes the article of Brest historian Alieh Karpovich as an example of such drawbacks as bad research work, using archival materials in a fragmentary way, erroneous and far-fetched interpretations of documents, ignoring accumulated historiographical contribution and even complexes of well-known sources. The conclusions aimed at avoiding such mistakes by other researchers.

His is, Review: Anofranka, N.V. Noblewomen of the Belarusian-Lithuanian provinces in the late XVIII – first half XIX cc. — Minsk : Bielaruskaya navuka, 2016. — 219 c., 5 [l.] il.

The review analyses the monograph by Minsk historian Natallia Anofranka, dealing with the place and the role of the woman in the noble surroundings in the first half of the XIX c. It reveals the advantages and disadvantages of the study, assesses the advisability of the chosen structure, completeness of the complex of the used sources, the degree of the technical readiness for publication, and the contribution to Belarusian historiography on the whole.

His is, Review: Stébouraka, A., Mas, F. A. Charles-P. de Soucy (1776–1813): Lettres d'un officier Napoléonien.... — Paris : Vitrines d'Archives, 2015. — 150 p.

The review deals with the collection of letters, published in France, written by the officer of Napoleon's army Charles-Philip de Sousy during the period of 1805–1812, which are kept at the fonds of the National Library of Belarus, and were prepared for publication by the historian from Minsk Anatol Stseburaka and the researcher from Paris Françoise Albertine Mas. It demonstrates the uniqueness of the saved complex of the documents, provides some information about the history of its appearance in Belarus, and makes an assessment of the preparation of the book for publication from the point of view of the Belarusian archaeographic tradition.

MACUK ANDREI ULADZIMIRAVICH, PhD in History, Senior Researcher, Department of the Medieval and Early Modern History of Belarus, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus.

«Minsk gentry during the Interregnum of 1733»

Based on a great variety of information, the article reveals the uniqueness of the political situation in the Minsk voivodeship in 1733, which emerged during the Sejm for the election of Stanisław Leszczyński and was characterized by the equal ratio of his opponents and supporters.

RADZIUK ALIAKSANDR RYHORAVICH, PhD in history, Associated Professor, Head of the chair of Belarusian and foreign languages of Hrodna State Agrarian University.

«The participants of the uprising under arrest: the penitentiary system in the Hrodna province in 1863–1865»

On the basis of a great variety of factual material, mainly of archival origin, the article examines the social structure of the participants of the uprising, reveals the peculiarities of the prisons in the region, analyses the peculiarities of the prison regime and the conditions of detention of political prisoners. At the end there is a conclusion about the place and the role of this type of punishment within the system of the repressive policy of Vilnia authorities during the specified period.

RYNDZIN SIARHEY MIKALAEVICH, MA in History, Leading Researcher, Department of Document Publication of National Historical Archives of Belarus.

«Foreign subjects in the Hrodna province on the eve and during World War I»

The article explores the density of foreign subjects within the population of the Hrodna province, their linguistic affiliation, distribution over the countries of allegiance and other issues concerning their dwelling within the boundaries of the specified region in the early twentieth century. The study rests upon the materials of the first general census of the population of the Russian Empire of 1897, annual provincial statistical reviews as well as clerical documentation from the fonds of

the National Historical Archives of Belarus and the National Historical Archives of Belarus in Hrodna.

SLIZH NATALLIA ULADZIMIRAUNA, PhD in History, Reader of the Social and Linguistic Sciences' Chair, Hrodna branch of the private educational institution «The Belarusian Institute of Legal Science».

«The merchants Fandeborks in Harodnia in the 17th century»

The article examines the life of the merchant family of Fandebork, constables of Harodnia magistrate in the first half of the seventeenth century. It points out to the influence of the brothers Hanus and Martin on the economic development of Harodnia. It provides and analyzes the Polish will of Martin, dated 15 October 1642, and of his son Jan, dated 22 November 1657.

SNAPKOUSKI YURY MIKALAYEVICH, Main Archivist, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus.

«“The Great European War” in the life of people living in the frontline provinces as stated in the NHAB documents. Part III (1916)»

There are 26 NHAB documents in the publication covering dramatic pages of the patriotic history of the First World War — deportation policy of the authorities towards persons of German origin treating them as potential spies, difficult financial situation of the population in the rear provinces, authorities wrestling with prostitution and desertion, conflicts between the military and the civilian population and other issues. The documents have detailed textual and other notes on the issue.

SURSKI YAHOR DZMITRYEVICH, MA in History, PhD Student, Department of Belarus' Middle Ages and the Beginning of the Modern Time History, Institute of History, National Academy of Sciences of Belarus.

«Confirmation of Magdeburg's rights to the town of Niewieł in 1766»

The publication is of a confirmation of Magdeburg's rights to the town Niewieł on the 4th of January 1766 explored in the State Archives in Gdańsk. The document contains the complete text of Magdeburg's rights given to the town Newel in 1623 with acts of confirmation in 1755 and 1761. The document is written in Polish language and is of a historical value exploring the history of cities' self-government, trade, organization of defense in the GDL.

SYTSKO KIRYL VALIEREVICH, j.r. Central Scientific Archives of National Academy of Sciences of Belarus, MM.

«Confessional archives in the "post-religion" era»

The article discusses the existence of religious archives in modern times. At the same time the object of research is analyzed from the standpoint of the teachings of the most influential representatives of humanitarian thought — Jacques Derrida, Jean Baudrillard, Michel Foucault, and others. The author points out meta-

theoretical base confessional Archival post-Soviet space — fundamental ideas, concepts and ideas that explain the essence of the phenomenon, and emphasizes the role of faith-based instruments as a definite sign post-religion.

URUBLEUSKI VADZIM VALERYEVICH, PhD in History, Main Archivist, Department of Document Publication, National Historical Archives of Belarus.

«An example of the inclusion of genealogical documents into the magistrate books of Lida town court»

The article explores examples of the inclusion of the genealogical and metric records of the Glavdels, representatives of Lida nobility. It reveals common reasons of a mass phenomenon of the inclusion of genealogical documents into the magistrate books in the last decade of the eighteenth century and examines the motives of the initiators of the inclusion. By examining the case study it proves the fact of keeping metric records at Uniate parishes before the appropriate normative act was issued in 1667. The documents are published as an appendix in the original Polish language with the translation into Belarusian.

FLIKOP-SVITA HALINA ALIAKSANDRAUNA, PhD, The Center for the Belarusian Culture, Language and Literature Researches of the National Academy of Sciences of Belarus, researcher.

«The forgotten Shrine. Iconography, history of the honor and the fate of the miracle-working icon of the «Mother of God Shumyatska» in the light of archival documents of mid-nineteenth century»

The article on the materials of archives 1864–1868 years from the National Historical Archive of Belarus highlights the issues of iconography, history and tradition of honoring the lost icon of Mother of God from the village Šumiačy Klimavičy district Mahilioŭ governorate, where he gained fame as a miracle and shows. To date, the existence of such shrines has not been known in the area. The scientific use of the names of the three artists entered the second half of the eighteenth — the middle of nineteenth century — two representatives of the family Luhouski from the village Šumiačy and Andrey Kazmin of Chocimsk and valuable iconographic sources — tracing paper, taken from the life-size icon of «Mother of God Shumiacka».

CHARVINSKAYA VOLHA ULADZIMIRAUNA, MA in History, Head of the Department of Automated Archival Technologies, National Historical Archives of Belarus.

«Revolutionary-terrorist activities of the teacher Yakov Bezmen in 1905–1907»

The article explores unknown facts from the biography of the political actor during the Revolution of 1905–1907 — the teacher Yakau Simonavich Biazmen (1885–?), a counterpart of the poet and writer Yakub Kolas in arranging the assembly of

teachers in the village of Mikolayevshchina of the Misk powiat in July, 1906, who became a prototype of Simon Tugay in the novel «At Crossroads».

CHARNIAUSKI FIODAR VIKTARAVICH, historian and genealogist.

«The life and kinship of Nikolay Viazhevich, the zemstvo scribe of the Minsk voivodeship»

The article looks into the facts of the biography, kinship and property state of the political figure, zemstvo scribe Mikalai Viazhevich (1580?–1633). By examining the example of his life the article sheds light on the processes of the social-economic and political life of the Polish-Lithuanian Commonwealth in the first decades of the seventeenth century.

ПРАВИЛЫ ДЛЯ АЎТАРАЎ «АРХІВАРЫУСА»

1. «Архіварыус» публікуе навуковыя даследаванні ў галіне архівазнаўства, тэарэтычнай і практычнай археаграфіі, крыніцазнаўства і сумежных спецыяльных гістарычных дысцыплін, а таксама інфармацыйныя матэрыялы на апублікаваныя працы.
2. Рэдакцыйная калегія прымае да разгляду матэрыялы, якія адпавядаюць патрабаванням, што прад'яўляе Вышэйшая атэстацыйная камісія Рэспублікі Беларусь да навуковых артыкулаў.
3. Аўтары нясуць персанальную адказнасць за прадстаўленне ў рэдакцыю ўжо раней апублікаваных артыкулаў або артыкулаў, прынятых да друку іншымі выданнямі.
4. Аўтары разам з рукапісам навуковага артыкула падаюць выпіску з пратакола пасяджэння вучонай рады, аддзела, кафедры з месца працы з рэкамендацый артыкула да друку.
5. Дапускаецца замест выпіскі з пратакола падаць дзве рэцэнзіі доктараў альбо кандыдатаў навук, якія з'яўляюцца спецыялістамі ў той галіне ведаў, па якой зроблена даследаванне. Рэцэнзіі павінны ўтрымліваць рэкамендацыі артыкула да друку.
6. Рэкамендацыі да друку навуковых артыкулаў, падрыхтаваных супрацоўнікамі органаў і ўстаноў Дзяржаўнай архіўнай службы Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляюць вучоныя рады Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі, БелНДІДАС, БелНДЦЭД, іншых дзяржаўных архіваў, навуковых і вышэйшых навучальных устаноў.
7. Для публікацый дакументальных крыніц, матэрыялаў інфармацыйнага характару, рэцэнзій рэкамендацыі да друку не патрабуюцца.
8. Друкаваная версія артыкула завяраецца подпісам аўтара з прастваўленнем даты, а таксама ўказваюцца прозвішча, імя і імя па бацьку, месца працы, займаемая пасада, вучоная ступень, тэлефоны для сувязі з рэдакцыяй. Разам з раздрукоўкай прадстаўляецца ідэнтычны электронны варыянт артыкула.
9. Артыкул забяспечваецца анатацыямі на беларускай (рэзюмэ), рускай і англійскай (summary) мовах памерам 100–150 слоў.
10. Аб'ём навуковага артыкула – не менш за 14 тыс. і не больш за 25 тыс. знакаў, аб'ём публікацыі дакументальных крыніц – 40 тыс. знакаў. Раздрукоўка выконваецца шрыфтам Times New Roman, кегль 14 пунктаў, праз 1,5 інтэрвала, палі верхняе і ніжняе па 2 см, левае 3 см, правае 1,5 см.
11. Бібліяграфічныя спасылкі афармляюцца згодна з главай 5 Інструкцыі па афармленні дысертацыі і аўтарэферата (пастанова ВАК Рэспублікі Беларусь ад 22.02.2006 № 2, апублікавана ў Нацыянальным рэестры прававых актаў Рэспублікі Беларусь 20 сакавіка 2006 г.,

- № 41, 7/603). Пры спасылцы на архіўную крыніцу абавязкова ўказваецца поўная назва справы, крайнія даты і колькасць аркушаў у ёй.
12. Тэрмін падачы артыкулаў – да 30 чэрвеня бягучага года. Пасля 30 чэрвеня матэрыялы могуць прымацца для публікацыі ў штогодніку ў наступным годзе.
 13. Рэдакцыйная калегія не бярэ платы за апублікаванне навуковых артыкулаў.

*Рэдакцыйная калегія «Архіварыуса»
220002, г. Мінск, вул. Краноткіна, 55
slepovron@mail.ru*

GUIDELINES FOR AUTHORS OF «ARCHIVARIYUS»

1. «Archivarius» publishes scholarly research on branch of archival science, theoretical and practical archeography, source studies and related special historical disciplines, and also information materials and reviews of published works.
2. Editorial Board accepts for reviewing materials which meet the requirements, imposed by the Higher Attestation Commission of the Republic of Belarus in relation to scholarly articles.
3. Authors bear responsibility for submitting articles already published and articles accepted for publishing in other journals.
4. Authors submit, along with their manuscripts, an extract from the minutes of the meeting of the Academic Council, department, unit of the place of their work with a recommendation to publish the article.
5. It is allowed to provide two reviews by professors, who are specialists in the area in which the research was done, instead of the minute extract. Reviews should contain a publication recommendation.
6. Recommendation for publication of scholarly articles, written by employees of the agencies and institutions of State Archival Service of the Republic of Belarus, is provided by Research Council of the National Historical Archives of Belarus, BELASRMRI, BRCER, other state archives, research and higher educational institutions.
7. Recommendations are not required for publishing documentary sources and materials of an informative character.

8. A printed copy of an article should be dated and signed by the author and should contain the name, surname, patronymic name, place of work, position held, academic degree, phone number. A printed copy should be accompanied by an identical electronic copy.
9. The article should be accompanied by 100-150 word summaries, written both in Belarusian and English.
10. An article is expected to be no more than 20000 signs, the length of a primary source published is up to 40000 signs. Times New Roman script should be used to write an article. The typeface should be 14-point. Line spacing should be 1.5. The top and bottom margins should be 2 cm, the left margin should be 3 cm, the right margin should be 1.5 cm.
11. Bibliographical footnotes should be formatted in accordance with Chapter 5 of Guidelines for theses and abstracts (regulation of VAK of Republic of Belarus of 22.02.2006 № 2, published in the National Register of Legal Acts of the Republic of Belarus of 20 March 2006, № 41, 7/603). While making a reference to an archival source, the full title of the item, the chronological frame and the number of folios must be specified.
12. The deadline for submitting articles is June 30 of the current year. After the deadline all the materials will be accepted for publication in the following year.
13. There is no charge for publishing scholarly articles.

*Editorial Board of «Archivarius»
220002, Minsk, Kropotkina Str. 55
slepovron@mail.ru*

Змест

АРХІВАЗНАЎСТВА

Ю. А. Андреевна

Актуальные вопросы архивной теории в странах Западной Европы и Северной Америки. 5

З. В. Антановіч

Архіў Магілёўскай праваслаўнай кансісторыі:
уласцівасці фарміравання, захаванасць, склад дакументаў
(на матэрыялах архіўнага фонду 2301
«Магілёўская духоўная праваслаўная кансісторыя Сінода»
Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі) 14

К. В. Сыцько

Канфесійныя архівы ў «пострэлігійную» эпоху. 34

ПУБЛІКАЦЫЯ І АРХЕАГРАФІЧНАЯ АПРАЦОЎКА АРХІЎНЫХ ДАКУМЕНТАЎ

В. Ф. Голубеў

Пацвярджальны ліст вялікага князя Жыгімонта Аўгуста
па справе Паўла Іванавіча Сапегі з Мікалаем Мікалаевічам Сіняўскім
і яго жонкай Ганнай Міхайлаўнай Сапяжанкай аб праве валодання
замкам, мястэчкамі і воласцю Іказнь, дваром і воласцю Пагост,
Дзіснай і іншымі маёнткамі 44

Ю. Н. Снапковскій

«Великая европейская война» в жизни населения
прифронтовых губерний в документах НИАБ
Часть III (1916 г.). 53

Я. Д. Сурскі

Канфірмацыйны прывілей на магдэбургскае права
гораду Невелю 1766 г. 109

В. В. Урублеўскі

Прыклад атрыкацці генеалагічных дакументаў
у актавых кнігах Лідскага гродскага суда 117

КРЫНІЦАЗНАЎСТВА*А. А. Брыль*

Палац Геранёнскага замка
ў святле інвентароў XVI–XVIII стст. 127

М. А. Волкаў

Карціны і габелены на батальныя сюжэты
XVI–XVIII стст. у аздабленні Нявіжскага замка 132

Ю. М. Лаўрык

Значэнне куцеінскіх выданняў для развіцця айчыннага і
ўсходнееўрапейскага кнігадрукавання 144

Д. В. Лісейчыкаў

«Poneże Swiaty Sobor Zamoyski krypko poweliwait...»:
сфальсіфікаваная візіта царквы ў в. Дзмітравічы Аршанскага павета
Вялікага Княства Літоўскага 1621 г. 158

Ю. С. Литвінчук

Памятныя кніжкі губерний как источник
по истории градостроительства в Беларуси 1845–1917 гг. 175

Д. Ч. Матвейчык

Да пытання аб некаторых хібах пры правядзенні
айчыннымі навукоўцамі даследаванняў па гісторыі паўстання
1863–1864 гг. у Беларусі і аб неабходнасці карэктнай працы
з архіўнымі крыніцамі (на прыкладзе аднаго артыкула) 185

Г. А. Флікоп-Світа

Забытая святыня. Іканаграфія, гісторыя шанавання
і лёс цудадейнага абраза «Божай Маці Шумяцкай»
у святле архіўных дакументаў сярэдзіны XIX ст. 192

ГІСТОРЫЯ*Т. П. Варabei*

Забельскі кляштар дамініканцаў: знешні і ўнутраны
выгляд комплексу ў XIX – пачатку XX ст.
(паводле дакументаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі) . . . 207

С. А. Ганчарэнка

«Апошні шлях» сенатара Вялікага Княства Літоўскага:
да праблемы даты і месца смерці і пахавання кашталіяна
віленскага і вялікага канцлера Астафея Валовіча 220

В. У. Герасімчык

Выкананне смяротных пакаранняў
удзельнікаў паўстання 1863–1864 гг. 229

А. Б. Доўнар

Увядзенне магдэбургскага права
ў Шклове ў 1574 і 1762 гг. 246

М. М. Кароль

Канфесійная «ўнутраная эміграцыя» сялянства Мінскай губерні як
рэакцыя на палітыку русіфікацыі ў апошняй трэці XIX ст. 254

А. М. Лукашэвіч

Деятельность минского городского самоуправления
в условиях германской оккупации в феврале – ноябре 1918 г.
(по материалам Национального исторического архива Беларуси) 268

А. У. Мацук

Мінская шляхта падчас бескаралеўя ў 1733 г. 279

А. Р. Радзюк

Удзельнікі паўстання пад арыштам:
пенітэнцыярная сістэма Гродзенскай губерні ў 1863–1865 гг. 294

С. Н. Рындін

Иностранные подданные в Гродненской губернии
накануне и в годы Первой мировой войны. 309

О. В. Червинская

Революционно-террористическая деятельность учителя
Якова Безмена в 1905–1907 гг. 316

ГЕНЕАЛОГІЯ

Я. С. Глінскі

Князі Друцкія-Любецкія ў канцы XVI–XVII ст.:
радавод, маёмаснае становішча, грамадска-палітычная дзейнасць 327

Н. У. Сліж

Купцы Фандэберкі ў Гародні ў XVII ст. 347

Ф. В. Чарняўскі

Жыццё і сямейна-роднасныя павязі Мікалая Вяжэвіча,
пісара земскага Менскага ваяводства. 357

ПОСТАЦІ АРХІВІСТАЎ

В. У. Бабкова

Да 75-гадовага юбілею
Альбіны Францаўны Аляксандравай. 373

А. М. Латушкін

Новыя крыніцы па гісторыі дзейнасці архіварыусаў
Архіва Нясвіжскай ардынацыі князёў Радзівілаў 375

РЭЦЭНЗІІ

Анофранка, Н. В. Дваранкі беларуска-літоўскіх губерняў
у канцы XVIII – першай палове XIX ст. —
Мінск : Беларуская навука, 2016. — 219 с., 5 [л.] іл.
(*Д. Ч. Матвейчык*) 381

Niebelski E. Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym
i ich losy. — Lublin : Wydawnictwo KUL, 2015. — 440 s.
(*З. В. Антановіч*) 389

Stébouraka, A., Mas F. A. Charles-P. de Soucy (1776–1813):
Lettres d'un officier Napoléonien.... —
Paris : Vitrynes d'Archives, 2015. — 150 p.
(*Д. Ч. Матвейчык*) 394

Рэзюмэ 398

Резюме 408

Summary 418

Правілы для аўтараў «Архіварыуса» 428

Guidelines for authors of «Archivarius» 429

*За правільнасць зместу, цытат і спасылак у артыкулах
адказнасць нясуць аўтары.*

Contents

ARCHIVAL SCIENCE

Yu. A. Andreyanova

Actual problems of archival science in Western Europe and North America. . . 5

Z. V. Antanovich

The Archive of Mahilioŭ Orthodox Consistory: features of formation, preservation, composition (based on archival fond 2301 «Mahilioŭ Orthodox consistory of Synod» of the National Historical Archives of Belarus) 14

K. V. Sytsko

Confessional archives in the «post-religion» era 34

THE PUBLICATION AND PROCESSING OF ARCHIVAL RECORDS

V. F. Holubeu

The confirming document of the Great Duke Sigismund Augustus on the trial between Paviel Ivanavich Sapieha and Mikhail Mikhailavich Siniauski with his wife Hanna Mikhailauna Sapiezhanca on the right of possessing the castle, town and district Ikazh, villa and district Pahost, Dzisna and others estates 44

Yu. M. Snapkouski

«The Great European War» in the life of people living in the frontline provinces as stated in the NHAB documents. Part III (1916) 53

Ya. D. Surski

Confirmation of Magdeburg's rights to the town of Nieviel in 1766 109

V. V. Urubleuski

An example of the inclusion of genealogical documents into the magistrate books of Lida town court 117

SOURCE STUDIES

A. A. Bryl

The palace of the Hieraniony castle in the light of XVI–XVIII cc. inventories . . 127

M. A. Volkau

Paintings and tapestries on the military themes 16–18th centuries in the decoration of the Niasviž castle 132

Yu. M. Lauryk

Significance of publishing activity of Kuciejna for belarusian and east-european printing 144

D. V. Liseichykau

«Poneže Swiaty Sobor Zamoyski krypko poweliwait...»: a faked-up visitation of the church in the village of Dźmitravičy of the Orša district in the Grand Duchy of Lithuania in 1621 158

Yu. S. Litvinchuk

Memorial books as a historical source for urban development in Belarus in 1845–1917. 175

D. Ch. Matveichyk

On the question of some drawbacks of Belarusian researches' studies investigated the 1863-64 Rebellion in Belarus and the necessity of correct work with archive sources (an example shown by one article) 185

H. A. Flikop-Svita

The forgotten shrine. Iconography, history of the honor and the fate of the miracle-working icon of the «Mother of God Shumyatska» in the light of archival documents of mid-nineteenth century 192

HISTORY

T. P. Varabei

Zabiely dominican monastery: the exterior and interior in the 19th – early 20th century (according to the documents from the collection of National Historical Archives of Belarus) 207

S. A. Hancharenka

„The Last Journey” of the senator of the Grand Duchy of Lithuania: the issue of the date and place of death and burial of Castellan of Vilnius and the Grand Chancellor Astafei Valovich. 220

V. U. Herasimchyk

The executions of death penalties of the participants of the Uprising of 1863–1864 229

A. B. Dounar

The introduction of Magdeburg Rights in Škloŭ in 1574 i 1762 246

M. M. Karol

Confessional «internal migration» of the peasantry of the Minsk province as a reaction to the policy of russification in the last decades of the 19th century 254

A. M. Lukashevich

The activity of the Minsk municipal government in the conditions of the German occupation in February – November 1918 (materials of National Historical Archives of Belarus) 268

A. U. Macuk

Minsk gentry during the Interregnum of 1733 279

A. R. Radziuk

The participants of the uprising under arrest: the penitentiary system in the Hrodna province in 1863–1865 294

S. M. Ryndzin

Foreign subjects in the Hrodna province on the eve and during World War I 309

V. U. Charvinskaya

Revolutionary-terrorist activities of the teacher Yakov Bezmen in 1905–1907 316

GENEALOGY

Ya. S. Hlinski

The Dukes Drutskiys-Luibetskys in the late XVI – XVII cc.: genealogy, property state, political activities 327

N. U. Slizh

The merchants Fandeborks in Harodnia in the 17th century 347

F. V. Charniauski

The life and kinship of Nikolay Viazhevich, the zemstvo scribe of the Minsk voivodeship 357

PERSONALITIES OF ARCHIVISTS

V. U. Babkova

On the Occasion of the 75th Anniversary of Albina Frantsauna Aliaksandrava 373

A. M. Latushkin

New sources on the history of the activities of archivists Archives Niasviž ordination princes Radzivils 375

REVIEWS

Anofranka, N. V. Noblewomen of the Belarusian-Lithuanian

provinces in the late XVIII – first half XIX cc. —

Minsk : Belaruskaya navuka, 2016. – 219 p., 5 [1.] il.

(*D.Ch. Matveichyk*) 381

<i>Niebelski, E.</i> Wobec roku 1863. Księża w powstaniu styczniowym i ich losy. — Lublin : Wydawnictwo KUL, 2015. — 440 s. (<i>Z. V. Antanovich</i>)	389
<i>Stébouraka, A., Mas, F.</i> A. Charles-P. de Soucy (1776–1813): Lettres d’un officier Napoléonien. . . . — Paris : Vitrines d’Archives, 2015. — 150 p. (<i>D.Ch. Matveichyk</i>)	394
Summary	418
Guidelines for authors of «Archivarius»	429

*The authors are responsible for the correctness of the information provided
as well as for quotation and reference accuracy.*

Архіварыус: зб. навук. паведамл. і арт. ; вып. 14 / рэд.: Ю. М. Бохан [і інш.]. — Мінск : НГАБ, 2016. — 440 с., іл. — (серыя «Гісторыя, архівазнаўства, крыніцазнаўства»).

ISSN 2225-4412.

Нацыянальным гістарычным архівам Беларусі падрыхтаваны чатырнаццаты выпуск штогодніка «Архіварыус». На яго старонках асвятляецца шырокае кола пытанняў гісторыі, архівазнаўства, археаграфіі, крыніцазнаўства і іншых спецыяльных гістарычных дысцыплін. У навуковы ўжытак уводзіцца шэраг новых, раней невядомых дакументаў і фактаў.

Прызначаецца архівістам, гісторыкам, краязнаўцам і ўсім, хто цікавіцца старонкамі мінулага Беларусі.

УДК [930.22+94(476)«15/19»(082)]
ББК 79.3(Бел)+63.3(4Бел)41